

Du har en röst

Ungas frågor om svensk politik,
demokrati & valsystem

Sveriges politiska system är inte helt lätt att lära sig. Det är många kluriga delar. Vi har en författning, en grundlag, en valförordning. Vi har riksdagsval, kommunalval, landstingsval och EU-val. Vi har en stat, kommuner och regioner. Det är minst sagt en hel del att sätta sig in i. Samtidigt är kunskapen om allt detta en central förutsättning för någons demokratiska delaktighet, en delaktighet som är viktig både för den enskilda individen men också för hela samhället. Att fler unga ska känna sig delaktiga, lyssnade på, och tro på att deras röst faktiskt är betydelsefull, är därför något **Ensamkommandes förbund** alltid arbetat och kämpat för.

Det är just därför vi har skrivit denna bok. Här finner ni en mängd olika frågor som ställts av en grupp unga till experter i svensk politik under sex utbildningsträffar på **Mötesplats Otto** i Malmö, och så klart även svaren.

Boken är en del i projektet **Du har en röst** som pågick under 2021 med stöd från Mucf.

Denna bok är framtagen i projektet **Du har en Röst** som drevs av Ensamkommandes förbund Malmö under 2021. Projektet finansierades av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF).

Läs mer på
www.ensamkommandesforbund.se

Korrektur och textredigering: Eva Frisendahl
Grafisk layout: Perspektiv kommunikation

©Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0
International (CC BY-NC-ND 4.0)

Tryck: Holmbergs i Malmö AB, 2021

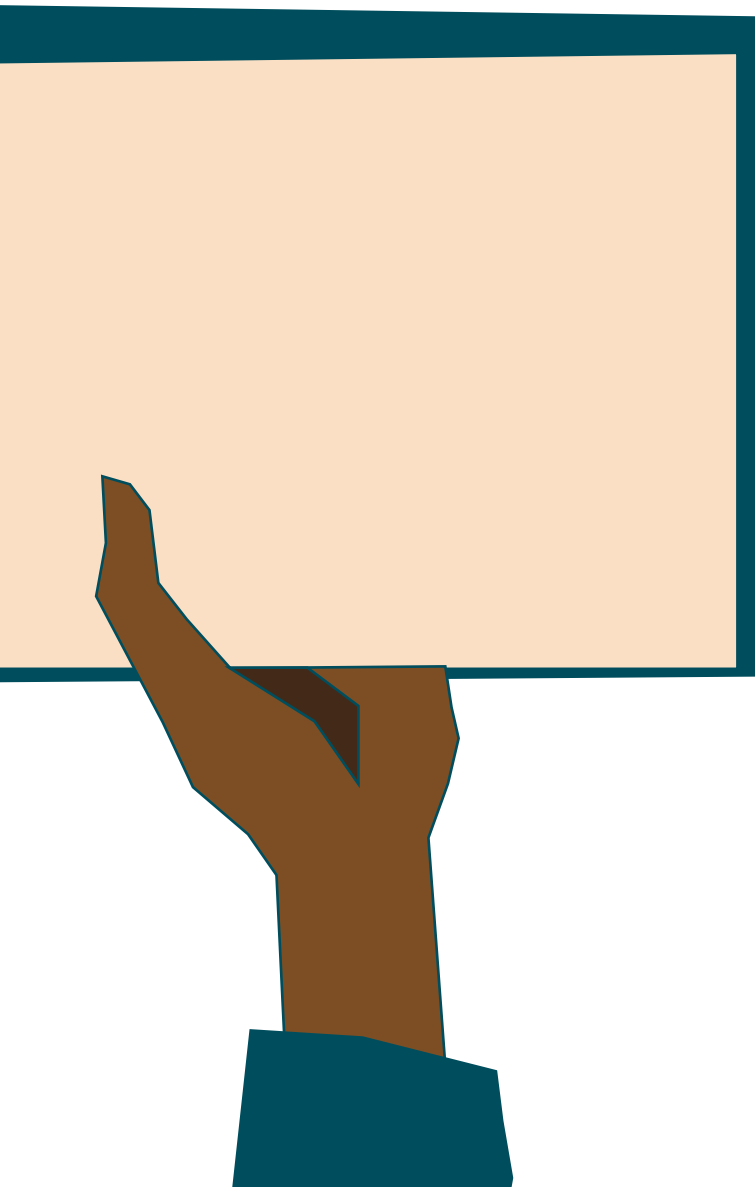
Innehåll

frågor om...

Inledning	—•	4
Kommun & region	—•	11
Regering & Riksdag	—•	16
Jämlikhet, rasism & val	—•	25
EU & EU-valet	—•	32
Sverige, utrikes- politik & FN	—•	41
Kvinnlig rösträtt	—•	48
Lite om projektet Du har en röst	—•	57

Inledning

Att alla har olika möjlighet att demokratiskt delta i samhället är inget nytt. Demokratisk delaktighet kräver till stor del kunskap om Sveriges politiska system, men det kräver också kanaler, resurser och tid. Den kräver psykisk hälsa: orken och energin att engagera, fördjupa och uttrycka sig. Den kräver en känsla av att man är delaktig, av att man faktiskt har rätt och möjlighet att påverka, att ens röst är viktig, inte bara på pappret. Den kräver en känsla av rättighet. Sist men inte minst krävs det en övertygelse om att ens röst är viktig, och kan göra skillnad. Vissa unga i Sverige idag har allt detta. Andra har inget av det.

Detta projekt har framför allt handlat om en av dessa faktorer, nämligen kunskapen och tillgängliggörandet av den. Inte enbart det, utan att tillgängliggörandet ska ske på ungas villkor. I vår förening Ensamkommandes förbund har vi faktiskt medlemmar och deltagare som inte vet om att de får rösta. Hur kan det vara så? Jo, för att ha rösträtt i riksdagsvalet måste du som de flesta vet vara 18 år och svensk medborgare. Men för att rösta i kommun och landsting räcker det

att ha uppehållstillstånd och ha varit bokförd i Sverige i minst tre år. Rätten att rösta i kommunal- och landstingsval trots att man inte är medborgare är det ganska många som inte känner till att de har. Samtidigt tar det lång tid att få medborgarskap. En del kan leva med uppehållstillstånd i Sverige under flera val utan att veta om att de får rösta.

Men förutom kunskapen krävs alltså en hel del annat. Många har rättigheten och vet om det men går ändå inte och röstar. Valdeltagandet är enormt varierat i Sverige beroende på faktorer som var man bor, vilken utbildning man har, vilken utbildning ens föräldrar har, språkkunskaper, bakgrund, hälsa och ekonomi.

Vi har också ett aningen komplicerat system, som man kan läsa i Sveriges författning och valförordning. Vi har riksdagsval, kommunalval, landstingsval och valet till Europaparlamentet, "EU-valet". För att rösta i dem måste man återigen ha rätt att rösta och veta hur det går till. För att veta hur en vill rösta behöver man känna till vad de olika

valen gäller, var beslut om olika frågor tas, parallellt med vilka förändringar olika partier och representanter vill göra. Det är en hel del att sätta sig in i.

För att förstå allt detta behöver man hitta svar på en hel del kluriga frågor. Det är just därför vi har skrivit denna bok. Här finner ni en mängd olika frågor som ställts av våra deltagare under sex utbildningsträffar på Mötesplats Otto i Malmö med experter från svensk politik, och så klart deras svar. Som alla människor har dessa experter sina egna åsikter och tankar och det har färgat svaren. Samtidigt har vi bett experterna vara så neutrala som möjligt, även om det kan vara svårt i många frågor.

Läs gärna frågorna och svaren och diskutera i grupp eller med någon av dina vänner. Vad tror och tycker ni själva?

Frågor är kategoriserade i olika teman som en grupp ungdomar på vår mötesplats tagit fram tillsammans under våren 2021 inom ett projekt vi kallade Du har en röst.

Längst bak i boken kan ni läsa mer om projektet om ni är nyfikna.

frågor om

**kommun
& region**

An illustration of a hand holding a sign. The hand is brown and is gripping a dark blue vertical post. At the top of the post is a light beige rectangular sign with a dark blue border. The sign contains the text 'kommun & region' in a bold, orange, sans-serif font. To the left of the sign, there is a large, jagged orange shape that partially obscures the left side of the sign. The background is white.

Vad är kommunfullmäktige och vad är det de fattar beslut om?

Kommunfullmäktige är den högsta beslutfattaren i kommunen mellan valen. I kommunfullmäktige sitter totalt 61 ledamöter. De 61 platserna fördelas utifrån hur folket har röstat på olika partier under valet. Varje kommunfullmäktige har en ordförande vars roll är att företräda kommunen, leda kommunens arbete samt säkerställa att de beslut som fattas inte bryter mot lagen. Kommunen styrs av kommunfullmäktige, som består av politiker valda av kommunens medborgare.

Alla politiker som sitter i kommunfullmäktige är "fritidspolitiker". Med det menas att man exempelvis kan vara politiker en dag i månaden, men under månadens övriga dagar busschaufför, lärare eller student. Kommunfullmäktige beslutar om kommunens målsättning och ekonomi som budget, skatt och hur kommunens pengar ska användas. Exempel på vad kommunfullmäktige ansvarar för är kommunala sporthallar, skolor, förskolor, gator och parker. De tar även beslut om kommunala verksamheter och förvaltningsorganisationer.

Vem kan rösta i kommunalvalet och hur går valet till?

Var fjärde år väljer de som är folkbokförda i kommunen vem som ska sitta i kommunfullmäktige. Val till kommunfullmäktige sker samtidigt som riksdagsvalet. För att få rösta i kommunvalet måste du ha fyllt 18 år. Du behöver inte vara svensk medborgare utan det räcker att du har bott i Sverige i två år och att du har haft uppehållstillstånd under dessa två år.

Det innebär att personer som saknar personnummer inte kan rösta – men den som saknar personnummer kan ändå vara politiskt aktiv. Du kan fortfarande skriva dina politiska åsikter och perspektiv i sociala medier och prata med folk om att rösta. På det sättet kan du påverka även om du inte har rösträtt. Den politiska påverkan är nästan lika viktig som en röst. Om du är medborgare i ett annat EU-land kan du också rösta i din kommun, men då måste du ha varit folkbokförd tre år i Sverige. När du röstar i kommunvalet röstar du med den vita valsedeln.

Varför betalar vi inte samma skatt i alla kommuner?

Det beror på den politiska majoriteten i kommunen, som bestämmer hur mycket skatt invånarna ska betala till kommunen. Skatten är alltså beroende av kommunens politiska styre. Förändringar av skatten sker väldigt sällan och förändringarna brukar vara små. Skatten regleras utifrån de behov som kommunfullmäktige anser att kommunen har.

Vad är skillnaden på region- och kommunfullmäktige?

I Sverige har vi 21 regioner och i södra Sverige har vi bland andra Region Blekinge och Region Skåne. Skillnaden mellan region och kommun är att regionen bestämmer på en regional nivå, som sträcker sig över flera kommuner och det de har gemensamt. Inom regionernas uppdrag ryms ansvar för trafikregler, kollektivtrafik (som bussar och tåg) och sjukhusvård, men också sådant som djurskydd, jordbruk och naturreservat. Det är alltså inte kommunen som bestämmer över sjukhus. I Region Skåne finns 33 olika kommuner. De har sina egna ansvarsområden, som kommunala förskolor, skolor och äldreomsorg. Det betyder att det är två olika beslutsfattande organ som har olika uppdrag.

Hur fungerar valet till regionfullmäktige?

Valet till regionfullmäktige sker samtidigt som riksdagsvalet, det vill säga var fjärde år. Regionfullmäktiges politiker väljs direkt av regionens medborgare. För att kunna rösta i regionen krävs det att du ska ha fyllt 18 år före valdagen. Du måste även ha varit folkbokförd i Sverige i två år. Om du är medborgare i ett av EU:s medlemsländer istället får du också rösta, men då ska du ha varit folkbokförd i Sverige i tre år. När du röstar i regionvalet gör du

frågor om

Regering & Riksdag

Vem får rösta i riksdagsvalet?

I riksdagsvalet kan alla som har svenskt medborgarskap och fyllt 18 år före valdagen rösta. Rätten att rösta i riksdagsvalet gäller också personer som någon gång varit folkbokförda i Sverige och även har svenskt medborgarskap. Skatteverket är den myndighet som är ansvarig för att kontrollera vilka som har rösträtt och inte. Skatteverket kollar upp om du har rätt att rösta och det går genom din folkbokföring. Det betyder att du inte behöver anmäla dig för att få rösta. Om du har rösträtt får du ett brev hemskickat till dig. Om du är svensk medborgare men bor i ett annat land kan du rösta på svenska ambassaden i det land där du befinner dig. Om du har bott utomlands i tio år, måste du anmäla dig för att få finnas med i den så kallade röstlängden och därmed kunna rösta i Sveriges val.

Hur fungerar riksdagen?

Sveriges riksdag består av olika partier, som sedan 100 år tillbaka tillsätts genom folkomröstning. I riksdagen sitter 349 ledamöter från de olika partierna. Medborgarna väljer vilket parti de ska rösta på. De 349 platserna fördelas utifrån valresultatet: ju fler röster ett parti får i riksdagsvalet, desto fler platser får de av dessa platser.

I Sverige är det vanligt att partier som har liknande åsikter och politiska ideologier samarbetar. Genom samarbete partier emellan kan de bilda en så kallad koalitionsregering (samarbetsregering) tillsammans, som gör att de får majoritet i riksdagen. 2018 var det Socialdemokraterna som bildade en koalitionsregering tillsammans med Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Liberalerna och Centerpartiet. Stefan Löfven från Socialdemokraterna blev då Sveriges statsminister.

För att ett parti ska få sitta med i riksdagen krävs minst 4 procent av medborgarnas röster i riksdagsvalet. Detta brukar kallas för "4 procent-spärren". Om partiet inte får minst 4 procent får de inte sitta i riksdagen.

Vilka är riksdagens huvuduppgifter?

Sveriges riksdag har sina lokaler i Stockholm. Riksdagen är den högsta politiska församlingen i Sverige, som tar beslut om statens lagar och budget.

Riksdagen justerar lagar efter politiska ideologier och överenskommelser mellan olika partier. Grundlagarna är en särskild kategori lagar som reglerar hur Sverige ska styras och skyddar våra demokratiska rättigheter. Grundlagarna är av denna anledning betydligt svårare att ändra på än andra lagar. För att ändra en sådan krävs det att riksdagen fattar två likadana beslut och att det hålls ett riksdagsval mellan de två besluten. På så sätt ska väljarna kunna ta ställning till förslaget om grundlagsändring. De lagar som inte är grundlagar tillkommer genom förslag från regeringen (regeringspropositioner). För att en lag ska bli gällande krävs det en omröstning i riksdagen.

Statens budget är en av riksdagens huvuduppgifter. Riksdagen fattar beslut om statens budget genom att regeringen lämnar in ett budgetförslag (budgetproposition) till riksdagen. Finansdepartementet ger stöd i arbetet när budgetpropositionen tas fram.

Hur bildas en regering?

Efter att statsministern valts kan regeringen bildas. Det är statsministern som utser övriga ministrar i regeringen. Om statsministern inte lyckas bilda regering, det vill säga inte får riksdagen att acceptera förslaget på sammansättning av ministrar, kan det bli talmannens uppdrag att genomföra så kallade talmansrundor. Talmansrundor innebär att leda förhandlingarna vid ett regeringsskifte och lägga fram förslag på en ny statsminister. Därefter får den föreslagna statsministern försöka bilda en ny regering.

Statsministern har under sin regeringstid makten att byta ut ministrar. Om det skulle uppstå en situation där statsministern förlorar riksdagens stöd faller regeringen. Fällandet av en regering sker genom omröstning i riksdagen.

Varför kommer vissa partier överens med varandra medan andra är i opposition?

I Sverige idag sitter åtta partier i riksdagen. Det finns dock även andra partier, som inte sitter i riksdagen. Exempel på det är Feministiskt Initiativ, som tidigare suttit i EU-parlamentet men aldrig lyckats ta sig över 4 procent-spärren i riksdagen. De olika partierna vilar på olika politiska ideologier, handlingsprogram och värderingar. De partier som finner sig ha liknande ideologier samarbetar i betydligt högre utsträckning än de som har olika. För att nämna ett exempel har Socialdemokraterna under många år samarbetat med Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Om vi ser på nutida historia inom svensk politik, kan vi även följa hur partier som inte delar ideologisk värdegrund samarbetar genom kompromisser och överenskommelser. Januariöverenskommelsen är ett sådant exempel. Januariöverenskommelsen innefattade en lista på 73 punkter och var en uppgörelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Centerpartiet. Genom januariöverenskommelsen kunde Stefan Löfven släppas fram som statsminister.

Detta är ett exempel på hur politiska partier kan samarbeta över ideologiska gränser. Återigen kräver den här typen av samarbeten förhandlingar och kompromisser mellan de partier som ingår i överenskommelsen.

Varför sitter just 349 ledamöter i riksdagen?

Ett av skälen till att det finns 349 mandat i riksdagen är att det inte ska kunna bli jämnt när riksdagspolitiker röstar. 1970 trädde något som kallades för "jämviktsriksdagen" i kraft i Sverige, vilket innebar att riksdagen omorganiserades till att ha ett jämnt antal mandat, då 350 platser. Redan vid valet 1973 uppstod det utmaningar på grund av det. Det röda blocket fick lika många röster som det blåa blocket (175 vardera) och i och med det blev det svårt för partier att driva riksdagens arbete framåt. När resultat i omröstningar i riksdagen blev jämna avgjordes de istället genom lottning.

Efter att jämviktsriksdagen provats ändrades antalet mandat från 350 till 349. Det innebär att det behövs minst 175 röster för att ett beslut ska fattas i riksdagen, eftersom 175 röster är i majoritet i relation till den resterande minoriteten – 174 röster.

frågor om

**jämlikhet,
rasism &
val**

Det är inte så många som röstar i utsatta områden - varför är det så?

I Sverige finns många så kallade utsatta områden. Ett exempel på ett sådant område är Rosengård i Malmö. De som bor i området kommer från olika länder och har olika bakgrund. I Sverige har vi ett utbrett problem med rasistiska och andra diskriminerande strukturer, som bland annat påverkar människors möjlighet att skaffa sig ett arbete. Diskriminering på arbetsmarknaden kan handla om att en arbetsköpare väljer att inte anställa personer på grund av deras hudfärg eller för att de har ett namn som skiljer sig från den nationella normen. Det är dock inte enbart personer som rasifieras som icke-vita som diskrimineras. Även vita personer med svenskklingande namn diskrimineras på arbetsmarknaden. Det finns de som diskrimineras på grund av till exempel kön, sexualitet, funktionsvariation eller religionstillhörighet.

Att utsättas för diskriminering och rasism påverkar ens livsvillkor och vardag. Det påverkar också ens möjligheter att påverka det egna livet. Vi tror att den begränsade möjligheten att påverka ens eget liv leder till ett minskat förtroende för riksdagen och riksdagsvalet. Vi tror också att det lägre förtroendet handlar om representation. 1 procent av ledamöterna i Sveriges riksdag bor själva i utsatta områden. Det innebär att representationen från dessa områden är låg och den lokala förankringen är näst intill obefintlig. Om vi tittar vidare på statistiken kan vi även se att 24 procent av alla personer i Sverige har utländsk bakgrund¹, men i den riksdag som tillträdde 2018 hade enbart 11,5 procent utländsk bakgrund. Det innebär att riksdagen inte är representativ för Sveriges population och olika områden.

1 Begreppet utländsk bakgrund innefattar idag enligt Svenska myndigheter: personer som är utrikes födda samt personer som är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Varför får rasistiska partier så många röster?

Idag ser vi att rasistiska partier får allt fler röster i riksdagsvalen. Det innebär att rasismen ökar i samhället samtidigt som den blir allt mer normaliserad. De rasistiska partierna använder sig av en retorik som i själva verket handlar om att formulera enkla lösningar på komplexa problem. Förankrat i en rasistisk ideologi pekar de ut en syndabock, som de kopplar samman med samhällsproblem. Det blir en enkel matematik som är lätt för människor att ta till sig. Om vi sätter stopp för invandring, kommer allt lösa sig. $1 + 1 = 2$. Samhälleliga utmaningar är dock betydligt mer komplexa.

Ett exempel på detta är hur rasistiska partier kopplar samman patriarkala strukturer med invandring. Samtidigt driver rasistiska partier en patriarkal politik. Rasistiska partier bygger på en ideologi som innehåller en konservativ rollfördelning mellan manligt och kvinnligt, samt kontroll över människors sexualitet och reproduktion.

Den patriarkala ideologin är ett av skälen till att rasistiska partier även är HBTQI-fientliga. Med rasistiska partier följer en reglerad "kärlek", en hederskultur där du inte är fri att älska den du vill.

Det är viktigt att lyfta här att det idag är fler som väljer att inte rösta på rasistiska partier. Rasistiska partier är inte i majoritet. Det enda sättet att vinna mot rasismen i svensk politik är att rösta på de partier som inte grundas på en rasistisk ideologi, driver en rasistisk politik eller använder sig av en rasistisk retorik. För att göra motstånd behöver vi även vara aktiva i politiken. Tillsammans kan vi åstadkomma förändring!

Många är missnöjda för att de anser att politiker inte gör något bra, och förtroendet är särskilt lågt i vissa grupper. Det leder till ett minskat valdeltagande. Hur arbetar riksdagen mot det?

Inför varje val ger partierna löften. Det kan vara löften som att de ska minska arbetslösheten, diskrimineringen och rasismen och öka jämlikheten mellan exempelvis fattiga och rika. Efter att politikerna fått medborgarnas förtroende, sker inte de förändringar som utlovats. Det leder till ett minskat förtroende och engagemang för politiken. Folk blir trötta.

I områden med en fattigare befolkning jämfört med andra är det i regel betydligt färre som röstar. Detta är också människor som oftare blir diskriminerade, bland annat på arbetsmarknaden för att de inte har svenskklingande namn eller ljus hudfärg. Samtidigt ökar klyftorna i Sverige. De fattiga blir fattigare medan de rika blir rikare. Människor som redan har begränsade möjligheter att påverka sina egna liv, på grund av strukturella hinder, får mindre hopp om att kunna påverka samhället.

Hur tror du att valdeltagandet påverkas av att det finns så många rasistiska partier?

Rasismen har genom historien och i nutid haft negativa konsekvenser på samhället och människorna i det. Tyvärr är rasismen ett växande samhällsproblem idag. Många partier har också börjat använda sig av den rasistiska retoriken samtidigt som rasism har börjat krypa in i olika partiers politiska agenda. Det leder till en förstärkt oro bland människor som själva utsätts för rasism och dem som inte identifierar sig med en rasistisk ideologi. Folk blir och är oroade för sin framtid och sina barns framtid. I takt med att rasistiska partier växer, växer också otryggheten bland dem som är den rasistiska politikens måltavla. Deras oro är givetvis högst befogad, eftersom ett rasistiskt styre skulle påverka deras liv.

Frågor om

EU & EU-valet

Varför bildades EU?

Europeiska samarbetet bildades 1952. Då var det enbart 6 länder som ingick i samarbetet: Tyskland, Belgien, Italien, Frankrike, Luxemburg och Nederländerna. Dessa länder bildade gemensamt Europeiska unionen (EU) efter att andra världskriget fått sitt slut. Ett syfte med att bilda EU var att förhindra krig och konflikter mellan medlemsländerna. Ett annat var att underlätta för en mellanstatlig marknad och handel. Ett tredje syfte var att folk skulle kunna röra sig fritt över medlemsländernas gränser.

Sverige gick med i EU 1994. Idag består unionen av 27 medlemsländer. För att kunna bli medlem måste landet bland annat fullfölja demokratiska fri- och rättigheter. Detta är ett av deras viktigaste krav. Storbritannien är inte längre medlem i EU, eftersom de genom folkomröstning valde att lämna unionen 2020. De ville helt enkelt bli självständiga från EU.

Vem kan rösta i EU-valet? När och hur ofta har vi EU-val?

EU-valet är den största folkomröstningen i världen. Det innebär att medborgare i de 27 medlemsländerna röstar samtidigt om vilka politiska partier som ska representera deras land i EU. Var femte år är det EU-val. Alla som är medborgare i något av medlemsländerna och är 18 år eller äldre är röstberättigade. Röstberättigade kan då rösta på det parti, vars ideologi och agenda stämmer överens med ens egna. Det senaste EU-valet var maj 2019 och det är med den vita valsedeln som man röstat med i EU-valet.

Tillhör representanterna något parti eller tillhör de alla partier?

Alla representanter från de olika medlemsländerna som sitter i EU-parlamentet tillhör något av de politiska blocken som du ser i bilden nedan. På bilden ser du exempelvis att det finns ett block som heter S & D, i röd färg, som svenska politiker från Socialdemokraterna tillhör. Blocket S & D har totalt sett 154 ministrar i EU-parlamentet. I S & D sitter inte enbart ministrar från Sverige utan även ministrar från andra EU-länder. Det innebär att socialdemokrater från olika EU-länder samarbetar med varandra.

Andra partier samarbetar med varandra på samma sätt, om de kommer överens med varandra och delar politisk agenda och ideologi tillräckligt mycket. Idag har Europeiska Folkpartiet (EPP) majoritet i EU-parlamentet, med totalt 182 ministrar. I EPP sitter ministrar från svenska Moderaterna och Kristdemokraterna.

Är det viktigt att Sverige är med i EU?

Att vara medlem i EU har både för- och nackdelar. En uppenbar fördel för oss som är medborgare i EU:s medlemsländer är att vi kan röra oss fritt över medlemsländernas gränser. Det enda du behöver ha med dig för att kunna korsa gränserna är en giltig ID-handling, som visar att du är medborgare i något av EU:s medlemsländer. Den fria rörligheten leder till vänskap över gränserna, samtidigt som det skapas förutsättningar för medlemsländernas medborgare att ta del av varandras kulturer.

Att vara medlem i EU kostar pengar. Intäkterna som EU får genom medlemsavgifterna går bland annat till att stärka EU:s ekonomiskt utsatta länder. Det går även till sådant som jordbruk, miljö och kultur. Medlemsavgifterna går även till att stärka EU:s yttre gränser och gränskontroller. Nackdelen med EU-medel är att det är styrda

pengar. Det är alltså inte det land som ansöker om medel från EU som fattar beslut om vad pengarna ska användas till, utan det är EU. Den höga medlemsavgiften skulle istället kunna fördelas utifrån de behov som finns, både utifrån ett nationellt och ett internationellt perspektiv. Det inflytande som Sverige har i EU är marginellt, samtidigt som det är en liten andel av Sveriges medborgare som känner till hur EU funkar i praktiken.

Varifrån får EU sina pengar och hur fördelas de? Vilka länder har mest makt i EU?

EU:s budgetutrymme kommer från medlemsländernas medlemsavgifter. Hur mycket ett land betalar i avgift beror på hur stor befolkningen i landet är. Frankrike och Tyskland är de två länder som betalar mest till EU.

Budgeten, och därmed hur pengarna ska fördelas och användas, beslutas av EU-parlamentet. Vanligen används budgeten för att stärka och upprätthålla EUs yttre gränser, miljöskydd och att stärka ekonomiskt utsatta medlemsländer. Det betyder att de pengar som Sverige betalar går exempelvis till miljöskydd, såsom ett hållbart fiske i Östersjön. Sveriges representanter bestämmer tillsammans

med representanter från de 27 andra medlemsländerna över EU och vilka frågor de ska fokusera på. Deras arbete äger rum i EU:s institutioner i Bryssel.

Vilka är EU:s sju institutioner?

EU:s sju institutioner är den europeiska kommissionen, ministerrådet, EU-parlamentet, EU-rådet, EU-domstolen, revisionsrätten och centralbanken. Alla har olika uppgifter i EU:s organisation.

Vilka är EU:s sju institutioners huvuduppgifter?

EU-parlamentets viktigaste uppgift är att modernisera lagar och fatta beslut om nya lagar. EU-kommissionen ger förslag på lagar och kontrollerar även att lagstiftningen genomförs. EU-domstolen kontrollerar att medlemsländerna följer EU:s gemensamma lagar. Utöver det övervakar domstolen att medlemsländernas lagar förhåller sig rätt till europeisk lagstiftning, och den tolkar lagarna. EU:s ministerråd diskuterar förslagen som kommer från kommissionen på nya lagar och fattar sedan beslut tillsammans med EU-parlamentet. EU-rådet utgörs av statsministrar eller presidenter från alla 27 medlemsländer. De träffas i toppmöten i Bryssel

fyra gånger per år för att diskutera utvecklingen och även besluta om utrikespolitik, försvarspolitik och ekonomi. Europeiska centralbanken (ECB) är ansvarig för att bevara prisstabiliteten och den önskade inflationen. Samtidigt har ECB tillsyn över euroområdet, vilket betyder att de har mer inflytande över de 19 länder som har infört euron som valuta. EU:s revisionsrätt följer EU:s budget: hur den fördelas och hur satsningar görs. Om bedrägerier skulle upptäckas är det revisionsrättens ansvar att rapportera till EU:s sex andra institutioner.

Frågor om

**Sverige,
utrikes-
politik &
FN**

Syftet med FN:s internationella konventioner är att skydda människors rättigheter. Hur har dessa regelverk fungerat i praktiken i och mellan FN:s medlemsländer?

FN bildades 1945 direkt efter andra världskrigets slut. Organisationens syfte är att skydda människors liv och fri- och rättigheter. När organisationen bildades spelade fem stormakter en central roll: Kina, USA, Frankrike, Ryssland och Storbritannien. Vid bildandet hade FN 51 medlemsländer, idag är det 193 medlemsländer. Ett centralt mål för organisationen är att främja och upprätthålla fred. Den har genom historien varit betydelsefull för att skydda människors liv från våld, konflikt och förföljelse. FN har bidragit till lösningar av tvister mellan nationer, minskat spänningar, verkat förebyggande mot konflikter och stoppat väpnade konflikter. FN har genomfört komplicerade operationer som inneburit fredsbevarande insatser och fördelat humanitärt bistånd.

FN är ett mellanstatligt och globalt samarbete som fattar beslut och ingår överenskommelser i frågor som är viktiga för hela mänskligheten. Varje stat har rätt till självbestämmande, vilket

innebär att FN inte får hindra eller störa en stats rätt till det. FN-samarbetet är frivilligt så det är frivilligt för en stat att gå med. Det är även frivilligt för en stat att ansluta sig till olika konventioner. Alla FN:s medlemsländer är dock skyldiga att följa FN-stadgan och folkrättens principer. I folkrättens principer ingår fredens och krigets folkrätt. Fredens folkrätt innehåller bland annat FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. I krigets folkrätt ingår Haag- och Genèvekonventionerna. Haagkonventionerna tar upp regler för hur krig får föras och vilka vapen som är tillåtna och inte, medan Genèvekonventionerna handlar om bland annat skydd av krigets offer.

För ett exempel på hur FN:s regelverk funkar i praktiken, kommer vi fokusera på Sverige.

Ofta rankas Sverige högt när det gäller skyddet av mänskliga rättigheter. Det finns dock fortfarande utmaningar, som inte erkänns tillräckligt och som det inte arbetas med i tillräckligt hög grad. Sverige har många gånger fått kritik från FN för att bryta mot de mänskliga rättigheterna, vilka Sverige som stat genom sitt medlemskap i FN förpliktat sig att följa.

En konvention som medlemsstater kan välja att ansluta sig till är barnkonventionen. En av

de medlemsstater som valt att förbinda sig till barnkonventionen är Sverige, i och med att vår regering 2020 fattade beslut om att skriva in den i svensk lagstiftning. Trots detta finns det idag brister i såväl lagstiftning som praxis. FN:s barnrättskommitté som granskar hur stater följer barnkonventionen har flera gånger kritiserat Sverige för att barns rättigheter inte tillgodoses fullt ut.

Sverige anses vara ett demokratiskt och väl fungerande land. Har Sverige bidragit till att främja demokrati och i så fall hur?

Det finns internationella organisationer i Sverige som kämpar för människors rättigheter globalt, för fred och för demokrati. Det är bland annat ideella, ickestatliga och idéburna organisationer som Amnesty International och Röda Korset. Amnesty är en global organisation som kämpar för alla människors lika värde. Den fokuserar på att avslöja och uppmärksamma kränkningar, samt att bilda opinion med syfte att sätta press på regeringar och makthavare. Röda Korset är världens största humanitära nätverk, som finns i 192 länder, däribland Sverige. Röda Korsets mål är att förhindra och lindra mänskligt lidande, oavsett vem det drabbar.

Det finns även mellanstatliga och internationella samarbeten, vilka Sverige som stat ingår i. Exempel på sådana är Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). OSSE arbetar med tidiga varningar, konflikthantering, riskhantering och återuppbyggnad. Den 1 januari 2021 tog Sverige över ordförandeskapet i OSSE för en ettårsperiod, och utrikesminister Ann Linde tillträdde som ordförande. Ett annat exempel på en mellanstatlig organisation som Sverige är medlem i är FN.

Hur påverkar riksdagsvalet Sveriges roll i internationella sammanhang och främjandet av demokratin globalt?

Genom att rösta i riksdagsvalet och i EU-valet röstar även Sveriges medborgare om vilket eller vilka partier som ska representera Sverige internationellt och hur den internationella politiska agendan ska se ut i praktiken. Hur Sveriges politiska arbete går till styrs av partiernas olika agendor, värderingar och ideologier. Ett sådant exempel är biståndsfrågan. Vissa partier vill exempelvis öka Sveriges bistånd till behövande, medan andra partier har som ambition att halvera det.

Riksdagsvalet och EU-valet är alltså inte enbart val som styr Sverige ur ett inrikespolitiskt perspektiv, utan även ur ett utrikespolitiskt perspektiv. De val som primärt styr Sveriges utrikespolitiska arbete och åtaganden är riksdagsvalet och även EU-valet.

Har Sverige en påverkan på ledande politiker i andra länder i frågor om demokrati och mänskliga rättigheter? Finns det exempel på svenska politikere påverkan eller passivitet?

Sverige är ett litet land i världen. I internationella sammanhang, som till exempel FN, har Sverige begränsade möjligheter att påverka. Sverige är ett medlemsland i FN men har inte rätt att lägga in veto, som de fem permanenta medlemsländerna har. Låt oss göra en liknelse. I jämförelse med stora nationer med mycket makt internationellt, såsom USA och Ryssland, kan Sverige ses som en mygga. Det är en mygga som lätt kan viftas bort, men den kan också fortsätta att sticka på precis samma plats om och om igen. Den ihärdiga myggan, i det här fallet Sverige, kan alltså genom envishet, målmedvetenhet och vilja lyckas vända andra staters blickar mot där den biter. På så sätt kan det problem som Sverige

envisas med att synliggöra bli lyft i internationella sammanhang. Det krävs dock ett personligt engagemang från politiker och en utrikespolitisk agenda som verkar för att främja de mänskliga rättigheterna.

Sverige är ett litet land i världen, men det har ibland spelat en viktig roll i frågor om mänskliga rättigheter. Ett historiskt exempel på Sveriges politikers involvering i internationell politik var när socialdemokraten Olof Palme åtog sig uppdrag för FN, bland annat som officiell medlare i konflikten mellan Irak och Iran.

Ett annat exempel var när Carl Bildt, tidigare statsminister, 1995 utsågs till EU:s medlare i jugoslaviska kriget och i den egenskapen delade ordförandeskapet i fredskonferensen för Bosnien-Hercegovina. Sverige skickade soldater som var en del av FN:s fredsbevarande styrkor.

Ytterligare ett exempel som synliggör möjligheten att påverka inom den internationella politiken är Sveriges tidigare utrikesminister Margot Wallström. Wallström har utsetts till en av de mest inflytelserika beslutsfattare för jämställdhet i världen och har återkommande varit en av de mest tongivande debattörerna inom global utveckling och bistånd.

Frågor om

**kvinnlig
rösträtt**

När fick kvinnor rösträtt i Sverige?

Allmän rösträtt trädde i kraft i Sverige 1921. Det var då kvinnor fick rösta för första gången, och första gången kvinnors röster vägde lika tungt som mäns. Svenska kvinnor fick rösträtt betydligt senare än kvinnor i grannländerna. I Finland fick kvinnor rösträtt 1906, Norge 1913 och Danmark 1915.

Före 1921 fick ogifta kvinnor som även hade hög inkomst rösta, men då enbart i kommunvalen. Det fick de år 1862. Det var därmed väldigt få kvinnor som fick rösta innan den allmänna rösträtten trädde i kraft. Även en del män saknade rösträtt före 1921: män som inte betalade skatt, var fattiga, hade suttit i fängelse eller hade funktionsvariation. Före 1921 reglerades mäns rösträtt av hur mycket skatt de betalade. Ju mer skatt de betalade, desto fler röster hade de. Män behövde också vara myndiga, vilket de var när de fyllt 23 år. De få kvinnor som faktiskt fick rösta före 1921 skulle i jämförelse med röstberättigade män ha fyllt 25 år.

Efter att den allmänna rösträtten blev verklighet 1921 var det fortfarande många som inte fick rösta i Sverige och därmed även många kvinnor. Det dröjde ända till 1989 innan Sverige fick allmän och lika rösträtt för alla som fyllt 18 år. Då avskaffades myndighetskravet, som tidigare satt stopp för personer med psykisk funktionsvariation att rösta eftersom de var omyndigförklarade.

Under många år ansågs det även självklart att endast de med svenskt medborgarskap skulle få rösta. Först under 1960-talet väcktes debatten om utländska medborgares rösträtt. Debatten ledde till att reglerna för de kommunala och regionala valen ändrades 1976. Sedan dess kan även personer utan svenskt medborgarskap rösta, om de har bott i kommunen i minst två eller tre år beroende på om de är EU-medborgare eller inte. I riksdagsvalet är kravet på svenskt medborgarskap kvar. I praktiken innebär det att många kvinnor och män som bor i Sverige inte är röstberättigade trots att de påverkas av de politiska beslut som fattas. Det gäller till exempel personer som är asylsökande.

Har kvinnor gjort något särskilt för att få rösträtt?

Rörelsen i Sverige inspirerades av Storbritanniens suffragetter (Women's social and political union). Suffragetterna använde sig av metoder som demonstrationer, hungerstrejker, sittstrejker och stenkastning mot fönster ute på gatorna under mitten av 1800-talet för att uppnå kvinnlig rösträtt.

1884 skrev läraren Fredrik Theodor Borg en motion för kvinnlig rösträtt, som röstades ner i riksdagen. Kvinnors organisering för kvinnlig rösträtt i Sverige satte fart i början av 1900-talet. Rörelsen i Sverige följde suffragetternas kamp, men för den svenska rörelsen var det viktigt att använda sig av fredliga och ickevåldsamma metoder. 1902 organiserades sammanträden för att bilda en förening för kvinnlig rösträtt. Det ledde fram till att den nationella organisationen Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) bildades.

LKPR bildades av kvinnor från både höger- och vänsterpartier. Enbart kvinnor kunde bli medlemmar och mellan 1906 och 1909 växte de från 73 till 157 lokalföreningar runt om i Sverige. Som mest hade LKPR 17 000 medlemmar. 1913 lyckades de samla in 350 000 namnunderskrifter

för kvinnlig rösträtt. En som låg bakom en av organisationens större namnsamlingar var feministen Signe Bergman, som även var ordförande för organisationen 1913–1917.

En central profil som engagerade sig i LKPR var Elin Wägner. Elin Wägner var journalist och författade även den omtalade boken Pennskaftet som gavs ut 1910. Den kretsade till stor del kring kvinnlig rösträtt. Boken väckte stor uppmärksamhet och såldes i 18 000 exemplar.

En annan framträdande person i rösträttsrörelsen var Lydia Katarina Wahlström. Bland annat var hon ordförande för LKPR 1906–1909. Innan hon organiserade sig i LKPR grundade hon Uppsala Kvinnliga Studentförening.

Var fick kvinnor rösta först i riksdagsval och finns det länder där kvinnor inte får rösta idag?

Det första land i världen där kvinnor fick rösträtt på lika villkor som män var Nya Zeeland, där de fick rösträtt år 1893. Det kom att inspirera människor världen över. Före 1893 fick en del kvinnor rösta i Nya Zeeland, på villkor att de var ogifta och var förmögna. Samtidigt hade landet enbart ett politiskt parti som man kunde rösta på. Idag får majoriteten av världens kvinnor gå och rösta. Det senaste landet där kvinnor fick rösträtt var Saudiarabien, det skedde 2015. I Saudiarabien har kvinnor precis som män enbart rätt att rösta i kommunvalet, eftersom landet nationellt styrs av kungen. Under det första kommunvalet med kvinnlig rösträtt i Saudiarabien registrerades 130 000 kvinnor för att rösta, i jämförelse med 1,35 miljoner män. Det visade på ett väldigt lågt deltagande av kvinnor i valet i jämförelse med män.

Det finns även länder i världen där ingen i befolkningen, varken kvinnor eller män, har rätt att rösta. Dessa länder är Brunei och Förenade Arabemiraten. Enpartistaterna, där det enbart finns ett parti som har rätt att bilda regering och alltså i praktiken ingen rösträtt, är fler.

Exempel på enpartistater är Kina, Kuba, Vietnam, Turkmenistan, Syrien och Nordkorea. Trots att kvinnor har rätt att rösta i många länder i världen idag är det kvinnliga röstdeltagandet ofta lågt. Det kan exempelvis bero på patriarkala strukturer som hindrar kvinnor från att gå och rösta, att de inte vet vilka rättigheter de har eller att de inte har de praktiska förutsättningarna för att rösta. Det kan också handla om att kvinnors representation i det politiska styret är lågt.

Lite om projektet

**Du har
en röst**

Bakgrund

Ensamkommandes förbund i Malmö driver sedan 2014 Mötesplats Otto för och med nyanlända och ensamkommande barn och unga, men hit är alla välkomna. Med Mötesplatsen som bas driver vi olika projekt utifrån många olika teman, såsom hälsa, antirasism, feminism, sexualitet och skola, allt efter vad som är viktigt för våra besökare och medlemmar. Ett tema vi ofta arbetar med är rättigheter och demokratisk delaktighet.

Idén till just projektet **Du har en röst** kommer från att vi på Otto träffar många som har stort intresse för politik men som känner att de har liten koll på svenska systemet: vår författning och valförordning, våra grundlagar och vilka beslut som tas var, på nationell, regional eller kommunal nivå. Vi träffar också en hel del som faktiskt inte vet om att de har rätt att rösta i kommunal- och landstingsval. Många av våra besökare röstar faktiskt inte heller även om de har blivit svenska medborgare. Något som också kan förstås utifrån den statistik och de rapporter som SCB gör om svenskt valdeltagande.

Mot denna bakgrund fick vi finansiering av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) för en satsning som kallades **Att stärka demokratin** och vi fick medel för projektet **Du har en röst**.

Statistik:

i SCB:s rapport **Valdeltagande i de allmänna valen 2018** framgår att utrikes födda röstar i mindre utsträckning (90 procent svenskfödda mot 74 procent utrikes födda). Går vi sedan in på personer med bakgrund i Asien eller Afrika är valdeltagandet extra lågt, och lägger vi till låg utbildningsnivå, låg ålder och kort tid i Sverige blir valdeltagandet ännu lägre. I valet till kommunfullmäktige 2018 låg röst-deltagandet hos personer med bakgrund i Asien och Afrika runt 40 procent, både män och kvinnor och alla åldrar och utbildningsnivåer inräknade. Bland våra medlemmar – unga nyanlända och ensamkommande – är valdeltagandet sannolikt ännu lägre. Okunskap kring den egna rösträtten och valen tror vi är främsta orsaken.

Vad och hur vi gjorde

Våren 2021 genomförde vi sex utbildningsträffar på Mötesplats Otto. Vi började med att starta en referensgrupp med unga deltagare och besökare. Referensgruppen träffades för att ta fram teman och formulera frågor inför utbildningsträffarna. För oss var det viktigt att ha en känsla av att det var högt i tak och att det bara finns bra frågor. Deltagarna befann sig i olika situationer och frågorna ställdes utifrån en stor variation av behov, perspektiv och funderingar. Mot denna bakgrund är frågorna i boken också väldigt varierande. Ibland kan det kännas som de ligger utanför ämnet. Det har vi inte tyckt spelar så stor roll, eftersom det var viktigt för oss att det var referensgruppen och de som deltog under utbildningsträffarna som skulle ha företräde till problemformuleringarna.

Efter referensgruppsträffarna tog projektledaren Sadeq Hassani kontakt med olika experter i Malmö och bjöd in dem till utbildningsträffar. De flesta av dem var forskare från akademien eller aktiva politiker från olika partier. Experterna fick frågorna i förväg så att de kunde förbereda sig inför att bli utfrågade av våra besökare och även anpassa upplägget till dem som skulle delta. Tyvärr genomfördes projektet under coronapandemin, så vi kunde bara ha en liten

grupp deltagare, och ett par av träffarna hölls digitalt. Trots det blev alla träffarna lyckade och diskussionerna gick varma med engagerade reflektioner. Alla experter var kunniga, pedagogiska och tillmötesgående.

Förhoppningsvis blev det givande träffar för alla.

Projektets mål var att

- stärka den demokratiska delaktigheten bland ensamkommande och nyanlända unga vuxna upp till 25 år
- öka kunskapen hos målgruppen om svensk författning och i frågor såsom regeringsformen, kommuner och landsting samt valförordningen
- öka röstdeltagandet i val på lokal och regional nivå inom vår målgrupp.

Utvärdering, uppföljning och en hel del lärdomar

Utvärdering och uppföljning är en viktig del av alla våra projekt. Av erfarenhet vet vi att det bästa sättet är att direkt efter en träff ha utvärdering med deltagare, muntligt men även med formulär tillgängliga för dem som föredrar att skriva. Det är också alltid en väldigt bra idé med en referensgrupp med deltagare som är lite extra intresserade av och aktiva i projektet. Efter varje utbildningsträff med experterna sågs vi också i referensgruppen för att diskutera hur det gått och vad vi ville fokusera på framåt. Utvärderingarna sammanställdes senare för att skapa en övergripande bild och lärdomar inför framtida projekt.

Här följer några lärdomar från projektet:

- Att förbereda frågor i grupp innan en utbildningsträff är ett lyckat koncept. Då väcker vi gemensamt olika tankar och idéer som leder till ytterligare frågor och diskussion. Det skapar också förutsättningar för unga att själva ställa de frågor som berör dem och fundera kring dem tillsammans med andra.

- Att ses fysiskt är alltid väldigt mycket bättre än digitalt för dessa ändamål.
- Det är inte dumt att ha lite fika och eller snacks i samband med träffar. En fika håller uppe energinivån samtidigt som det lämpar sig bra att diskutera över.
- Att hitta en tid som passar alla, inte för tidigt och inte för sent, är viktigt för att personer ska kunna komma.
- Att ses på en plats som Mötesplats Otto där deltagarna ofta hänger är en bra idé eftersom det blir mer som att publiken bjuder in experter än tvärtom.
- Att ha utbildningsträffarna som träffar och inte renodlade föreläsningar har lett till givande frågeställningar, samtal och ömsesidiga utbyten mellan deltagare och experter.

Fakta om våra experter

Mubarik Abdirahman är verksamhetsutvecklare på Röda Korset för Enhet Socialt Hållbara städer. Utöver det är han även ledamot i kommunfullmäktige för socialdemokraterna i Malmö.

Jon Erik Rasmus Ling är ordinarie riksdagsledamot sedan 2014 och är invald för Malmö Kommuns valkrets. Han är migrationspolitisk talesperson för Miljöpartiet och ledamot i partistyrelsen. I riksdagen är han ledamot i justitieutskottet och riksdagens valberedning.

Momodou Malcolm Jallow är ordinarie riksdagsledamot sedan 2017 för vänsterpartiet, invald för Malmö kommuns valkrets. Momodou Jallow är bosatt i Malmö, där han är anställd som antagningshandläggare vid Malmö Universitet.

Mikael Sundström är universitetslektor och forskare i statsvetenskap vid Lunds universitet. Han är även studierektor för Graduate School som sköter om fem internationella masterprogram: Development Studies, Global Studies, Middle Eastern Studies, Social Scientific Data Analysis och Social Studies of Gender.

Mia Orange doktorand och doktorerade vid den Statsvetenskapliga institutionen - Lunds Universitet 2019 med sin avhandling "Sustaining Authoritarianism: Clientelism and Repression in Kyrgyzstan, Kenya, Tanzania and Kazakhstan". Inom sin forskning har hon särskilt intresserat sig för mänskliga rättigheter.

Nazanin Sepehri är från vänsterpartiet och har tidigare jobbat som flyktingpolitisk rådgivare för EU-parlamentet i Bryssel. Nazanin har även under många år varit aktiv och arbetat i föreningslivet, inom vilket hon bland annat har fokuserat på antirasism.

